

BEHEERPLAN OPENBARE RUIMTE: WATERHUISHOUDING 2015-2018

Datum 30-09-2015

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
2. MISSIE EN VISIE	5
2.1. <i>Missie gemeente Westland</i>	5
2.2. <i>Visie beheer openbare ruimte</i>	5
2.3. <i>Kernwaarden</i>	5
3. RANDVOORWAARDEN EN UITGANGSPUNTEN	7
3.1. <i>Wettelijke kaders</i>	7
3.2. <i>Beleid</i>	8
3.3. <i>Financiën</i>	9
4. WERKWIJZE	11
4.1. <i>Van beheerplan naar uitvoering</i>	11
4.2. <i>Programmatisch Beheer en Onderhoud</i>	12
5. BEHEER EN ONDERHOUD WATERHUISHOUDING	14
5.1. <i>Openbare ruimte: Waterhuishouding</i>	14
5.2. <i>Kernwaarden</i>	14
5.3. <i>Kwaliteitsniveau</i>	16
5.4. <i>Ontwikkelingen</i>	16
5.5. <i>Beheer en onderhoud</i>	17
5.5.1. <i>Voorkomen van ziektes door ongewenste emissies van afvalwater</i>	17
5.5.2. <i>Vasthouden van hemelwater daar waar het valt</i>	18
5.5.3. <i>Borgen van voldoende afvoercapaciteit van het oppervlaktewater</i>	19
5.5.4. <i>Beperken of voorkomen van overlast door grondwater</i>	19
5.5.5. <i>Inzetten op duurzaam en ecologisch waterbeheer</i>	19
5.5.6. <i>Imago Vaarrecreatie</i>	20
5.5.7. <i>Verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving</i>	20

1. INLEIDING

Het gemeentebestuur is belast met de bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake de huishouding van de gemeente (art. 108 Gemeentewet). De uitoefening van een bevoegdheid wordt, kort gezegd, bepaald door een daar aan ten grondslag liggende wettelijke regel. De bevoegdheid moet worden uitgeoefend conform deze grondslag en de daarin opgenomen procedures.

Als beheerder van de openbare ruimte heeft de gemeente een algemene zorgplicht voor het handhaven en bevorderen van de veiligheid in de openbare ruimte. Deze zorgplicht heeft betrekking op veel aspecten en volgt uit art 6:174 Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) en aanvullende jurisprudentie. Gezorgd dient te worden voor een veilige en duurzaam ingerichte openbare ruimte. Hiertoe en ten behoeve van een adequaat beheer van haar kapitaalgoederen dient de gemeente (op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)) meerjarenprogramma's en beheerplannen op te stellen.

Om hier invulling aan te geven heeft de gemeente Westland beheerplannen opgesteld waarmee het integraal beheer verder wordt vorm gegeven. In deze beheerplannen worden accenten gelegd door het benoemen van kernwaarden. Deze kernwaarden zijn een nadere invulling van de richting zoals verwoord in het College Werkprogramma (CWP) 'Nieuwe realiteit, Westlandse oplossingen'. De gemeente heeft gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak, wat resulteert in vijf beheerplannen. Van de vijf beheerplannen zijn er drie gebiedsgericht en twee civieltechnisch van aard. De beheerplannen gelden voor de periode 2015 tot en met 2018.

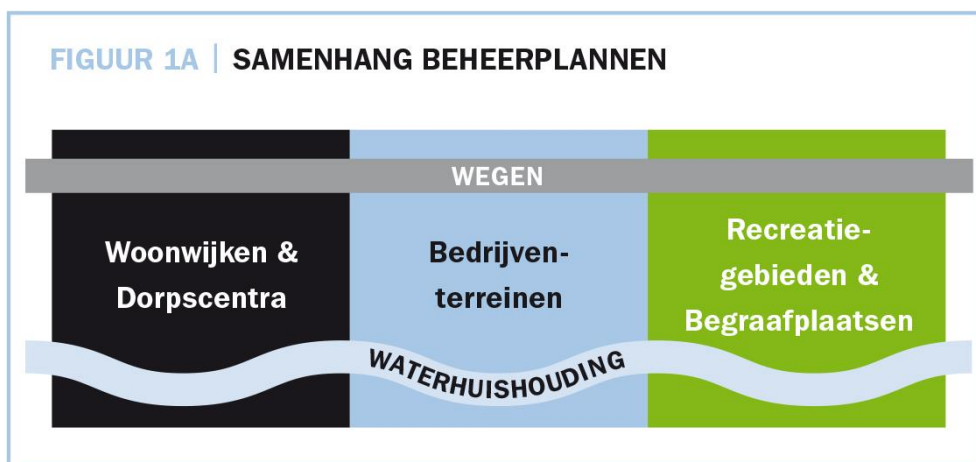
Gebiedsgerichte beheerplannen:

1. Woonwijken & Dorpscentra
2. Bedrijventerreinen
3. Recreatiegebieden & Begraafplaatsen

Civieltechnische beheerplannen:

4. Wegen
5. Waterhuishouding

De samenhang tussen de gebiedsgerichte en civieltechnische beheerplannen is schematisch weergegeven in Figuur 1a. De samenhang betekent bijvoorbeeld dat het beheer en onderhoud van woonwijken en dorpscentra direct invloed heeft op het beheer en onderhoud van wegen en vice versa. Deze vijf beheerplannen vormen samen het kader waarbinnen de gemeente uitvoeringsprogramma's opstelt. Met behulp van Programmatisch Beheer en Onderhoud en binnen de financiële kaders worden de werkzaamheden in de openbare ruimte gepland en uitgevoerd. De gemeente pakt zodoende het beheer en onderhoud van de openbare ruimte gebiedsgericht en integraal op, waar mogelijk samen met haar partners in de buitenruimte.

Leeswijzer

Het beheerplan bestaat uit een algemeen en een specifiek deel. Het algemene deel bestaat uit de hoofdstukken 1 t/m 4 en is voor alle vijf beheerplannen gelijk. Hoofdstuk 5 vormt het specifieke deel van het beheerplan. Dit hoofdstuk verschilt per beheerplan.

Hoofdstuk 1 (de inleiding) beschrijft de aanleiding voor het opstellen van de beheerplannen en hun onderlinge samenhang. Hoofdstuk 2 vertaalt de algemene gemeentelijke missie naar de visie op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Deze visie en de daaruit voortkomende kernwaarden per beheerplan vormen de inhoudelijke basis voor de beheerplannen. De randvoorwaarden en uitgangspunten die sturing geven aan de inhoud van dit beheerplan zijn beschreven in hoofdstuk 3. Hierin zijn de wettelijke kaders en het gemeentelijk beleid die van belang zijn voor de beheerplannen uitgewerkt. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op de financiële randvoorwaarden en uitgangspunten. Hoofdstuk 4 beschrijft de werkwijze van de gemeente bij de uitvoer van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op basis van de beheerplannen.

In hoofdstuk 5, het laatste hoofdstuk, zijn de voorgaande hoofdstukken vertaald naar het beheer en onderhoud van de openbare ruimte binnen woonwijken en dorpscentra. De kernwaarden worden vertaald naar ambities en bijbehorende kwaliteitsniveaus.

2. MISSIE EN VISIE

De gemeente Westland heeft de belangrijke taak om de openbare ruimte te beheren en onderhouden. Vanuit haar maatschappelijke en wettelijke zorgplicht dient de gemeente te zorgen voor een veilige en duurzaam ingerichte openbare ruimte.

2.1. Missie gemeente Westland

De gemeente Westland, geworteld in de dynamische glastuinbouw, werkt voortdurend, aan de kwaliteit van wonen en leven, de vitaliteit van de gemeenschappen in het Westland en aan versterking en verbreding van de economische activiteit. Het glastuinbouwcluster wordt op duurzame wijze gefaciliteerd in combinatie met behoud en ontwikkeling van kust, landschap en natuur. De gemeente staat voor een hoog niveau van dienstverlening voor allen die in het Westland werken, wonen en recreëren.

2.2. Visie beheer openbare ruimte

De gemeente Westland staat voor het creëren en faciliteren van een prettige en aantrekkelijke woon- en werkomgeving voor iedereen. De openbare ruimte vormt hier een belangrijk onderdeel van. De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om een minimaal niveau van de openbare ruimte te waarborgen dat voldoet aan de eisen van (verkeers)veiligheid, volksgezondheid en bereikbaarheid.

De gemeente heeft als visie een leefomgeving te creëren waarin men zich veilig voelt en waarin de verkeersveiligheid gewaarborgd is. Mensen moeten zich in de gemeente op een goede en snelle manier kunnen verplaatsen. Bovendien zal de goede bereikbaarheid van de gemeente bijdragen aan het functioneren als Greenport, de belangrijkste economische pijler van het Westland. De gemeente Westland zal zich blijven kenmerken door haar verzorgde en schone omgeving waarin ruimte is voor ontwikkeling en innovatie.

Het Westland is bovenal duurzaam, vitaal en ingericht op haar gebruikers. Door in de toekomst samen te blijven werken met inwoners, bedrijven, overheden en andere organisaties is de gemeente Westland in staat de openbare ruimte zo efficiënt mogelijk te beheren. De gemeente geeft hier invulling aan door een integrale en gebiedsgerichte aanpak bij het beheer van de openbare ruimte.

2.3. Kernwaarden

Op basis van de visie beheer openbare ruimte zijn door de gemeente per beheerplan kernwaarden geformuleerd. Aan elk van deze kernwaarden is een kwaliteitsniveau gekoppeld.

Bij het beheer van de openbare ruimte staan de volgende kernwaarden centraal:

Gebiedsgerichte beheerplannen

- *Woonwijken & dorpscentra:* Leefbaarheid, aantrekkelijkheid, bereikbaarheid
- *Bedrijventerreinen:* Bereikbaarheid, veiligheid en omgevingskwaliteit
- *Recreatiegebieden en begraafplaatsen:* Omgevingskwaliteit, bereikbaarheid en veiligheid

Civieltechnische beheerplannen

- *Wegen:* Veiligheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit
- *Waterhuishouding:* Veiligheid en aantrekkelijkheid

De kernwaarden vormen het uitgangspunt bij de activiteiten van de gemeente, bij het treffen van beheer- en onderhoudsmaatregelen.

De kernwaarden zijn ingedeeld in verschillende kwaliteitsniveaus, te weten: goed, voldoende en matig. Het referentiekader voor de kwaliteitsniveaus is opgenomen in onderstaande figuur.

KWALITEITSNIVEAUS			
	BURGERSCHOUW (cijfer 2-10)	BEELDKWALITEIT (CROW richtlijn)	TECHNISCHE KWALITEIT (CROW richtlijn)
GOED	Waarderingscijfer 7-8	A	R+
VOLDOENDE	Waarderingscijfer 6-7	B	R
MATIG	Waarderingscijfer 5-6	C	R-

Het monitoren van de kwaliteit van de openbare ruimte is een continue proces van inventariseren, inspecteren en schouwen. Bij de burgerschouw wordt de kwaliteit van de openbare ruimte gemeten met de burger op basis van waarderingscijfers. De beeld- en de technische kwaliteit wordt objectief gemeten met behulp van schaalbalken met referentiebeelden zoals weergegeven in de landelijke Kwaliteitscatalogus openbare ruimte.

3. RANDVOORWAARDEN EN UITGANGSPUNTEN

3.1. Wettelijke kaders

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte moet worden uitgevoerd binnen bepaalde wet- en regelgeving. De belangrijkste wet- en regelgeving op het gebied van de openbare ruimte wordt hierna kort toegelicht.

Wegen

Op basis van artikel 15 en 16 van de Wegenwet heeft de gemeente de verplichting om haar wegen te onderhouden en ervoor te zorgen dat de wegen in goede staat verkeren. Artikel 6:174 BW (Burgerlijk Wetboek) legt een risicoaansprakelijkheid op de bezitter van een opstal. Ook openbare wegen, het weglichaam en de weguitrusting vallen hieronder. De gemeente is als wegbeheerder aansprakelijk voor gebreken aan de weg. Daarnaast dient de gemeente zorg te dragen voor het in stand houden van een goede en veilige staat van de weg, opdat hij geen gevaar oplevert voor de veiligheid van weggebruikers. Ondergrondse leidingen en andere constructies die dienstbaar aan de opstal zijn vallen in beginsel ook onder het begrip opstal.

Onder de noemer wegen vallen eveneens het verlenen van verkeer-gerelateerde vergunningen, het nemen van verkeersbesluiten (art. 18, Wegenverkeerswet 1994), de gladheidsbestrijding (art. 15 e.v. Wegenwet, inspanningsverplichting onderhoud van de weg) en de zorg voor openbare verlichting (Wegenverkeerswet 1994, het RVV 1990 en diverse richtlijnen).

Reiniging openbare ruimte en inzameling afval

Op grond van de Wet milieubeheer (Wm) heeft de gemeente de zorgplicht voor het verzamelen van het huishoudelijk afval, waaronder het (grof) huishoudelijk restafval en het huishoudelijk gft-afval (art. 10.21 t/m art. 10.29 Wm). Gemeenten zijn gehouden dit ingezamelde afval op een milieu hygiënische wijze te verwerken. Een uitwerking van art. 10.3 Wm is het Landelijk afvalbeheerplan dat eens per zes jaar wordt vastgesteld. Ook uit dit plan volgen standaarden waaraan de gemeente zich dient te conformeren.

Water, oevers en riolering

Naast de algemene zorgplicht (BW) is een verdere basis voor het waterbeheer (zorg voor watergangen en de daarbij horende civieltechnische kunstwerken) gelegen in de Wet milieubeheer en de Waterwet waarin aan het bestuur van de gemeente de volgende zorgplichten toe worden gekend:

- Zorg voor een doelmatige inzameling en transport van het stedelijk afvalwater (art 10.33 Wm)
- Zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater (art. 3.5 Ww)
- Zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater (art. 3.5 Ww)
- Zorg voor het voorkomen van structureel grondwateroverlast in stedelijk gebied (art. 3.6 Ww)

Ook in lagere regelgeving (bijvoorbeeld de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland) worden regels gesteld ten aanzien van wateren en waterstaatswerken, die door de gemeente in acht dienen te worden genomen. Zo volgt uit de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland dat de gemeente zorg draagt voor de watergangen en oevers die tot haar eigendom behoren. Het Waterbeheer ziet toe op waterkwaliteit, waterkwantiteit, veiligheid en het beheer van waterbodems en oevers. In de praktijk wordt hier invulling aan gegeven door de aanleg en het beheer van een openbaar vuilwaterriool, waarvoor de gemeente ingevolge art. 10.33 Wm een zorgplicht heeft. Daarnaast stelt de Wm dat iedere gemeente dient te beschikken over een gemeentelijk rioleringsplan (vGRP).

Civieltechnische kunstwerken

Uit de algemene zorgplicht volgt dat de gemeente eveneens verantwoordelijk is voor het beheer van civieltechnische kunstwerken. Binnen het waterbeheer dat voor rekening komt van de gemeente (zie 'water, oevers en riolering'), valt dan ook de zorg voor de civieltechnische kunstwerken. De beheerplannen noemen in dit kader: bruggen en steigers, damwanden en duikers. Voor wat betreft de juridische grondslag voor de zorgplicht van deze kunstwerken, gelden aanvullend diverse NEN-normen en de Wegenwet.

Openbaar groen

Ook het openbaar gemeentelijke groen en de gemeentelijke recreatiegebieden vallen onder de algemene zorgplicht. Onder het groen vallen tevens de speelvoorzieningen en het straatmeubilair. Voornamelijk bomen en (speel)voorzieningen worden gecontroleerd om er zeker van te zijn dat deze geen risico vormen voor de omgeving. De zorgplicht voor het groen wordt mede ingevuld door de regels en voorschriften die gelden ingevolge de Boswet, de Flora en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Op speelvoorzieningen is het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen van toepassing.

Begraafplaatsen en sportvelden

De Wet op de lijkbezorging (Wlb) verplicht gemeenten tot het hebben van één of meerdere gemeentelijke begraafplaatsen (art. 33 Wlb). Gemeenten dienen toe te zien op het beheer en onderhoud van deze begraafplaatsen.

Overige wet- en regelgeving

Naast de hierboven genoemde regelgeving bestaan ook andere specifieke wet-, regelgeving en richtlijnen voor de invulling van gemeentelijke taken. Dit zijn onder andere:

- Wet op de bedrijveninvesteringszones
- Bouwstoffenbesluit
- Wet geluidhinder
- Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten
- Wet basisregistratie grootschalige topografie
- Aanbestedingswet 2012
- CROW-richtlijnen
- NEN-normering

3.2. Beleid

Beleid is van invloed op de manier waarop de gemeente de openbare ruimte beheert en onderhoudt. Daarnaast spelen hier gebiedsontwikkelingen een rol in. In deze paragraaf worden de meest relevante beleidsstukken kort toegelicht.

Bestuursakkoord 2014-2018 en Collegewerkprogramma 2014-2018

Het *Bestuursakkoord 2014-2018* beschrijft in grote lijnen op welke thema's coalitiepartners in de bestuursperiode 2014-2018 willen focussen. Deze thema's zijn: *Sterke Economie, Sociale Kracht, Aantrekkelijk Westland* en *Eigentijdse Dienstverlening*. Deze thema's zijn geconcretiseerd in het Collegewerkprogramma 2014-2018 'Nieuwe realiteit, Westlandse oplossingen'.

Structuurvisie Westland 2025 – Perspectief 2040

De Structuurvisie Westland geeft een ruimtelijk toekomstperspectief waarin de ambities voor de toekomst van Westland staan beschreven. Gestreefd wordt naar een Westland waarin de aspecten economie, leefbaarheid en bereikbaarheid elkaar ondersteunen.

Mijn Westland, Ons Westland 2020

In deze sociaal-maatschappelijke visie wordt gestreefd naar 'een sociale, ondernemende gemeente met allure'. Het uiteindelijke doel is een goede kwaliteit van leven. De realisatie van dit streefbeeld wordt uitgewerkt via de thema's *Sociale Cohesie, Ontwikkeling, Rol van de Gemeente en Voorzieningen*.

Waardevol Westland: duurzaamheidsagenda Westland 2012-2020

Hierin zijn onder andere de ambities opgenomen met betrekking tot het bevorderen van een duurzame inrichting van de openbare ruimte en het verduurzamen van onder meer mobiliteit en afvalstromen.

Naast bovenstaande beleidsstukken zijn onder andere de volgende beleidskaders van invloed op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte:

- Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG 2015-2018)
- Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Westlands Actieplan 2020
- Geef ze de ruimte (beleidsuitgangspunten speelruimte)
- Westlands Verkeer en Vervoerplan (2005-2015)
- Welstandsnota 2012
- Grondsnipperbeleid
- Waterplan Westland water nu en later
- Beleef Westland (beleid toerisme en recreatie)
- Welbested (inkoopbeleid)

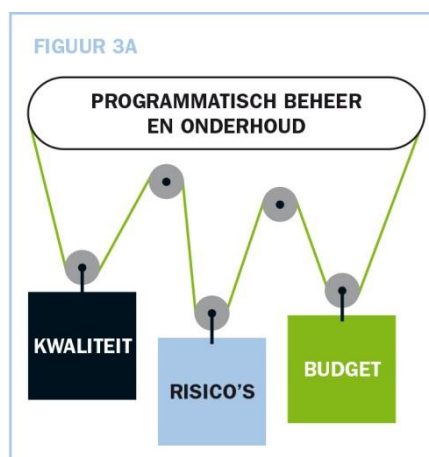
3.3. Financiën

Het benodigde budget voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte is berekend op basis van, het areaal, de kernwaarden en de afgesproken kwaliteit. De berekening is gemaakt aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- Ervaringscijfers over de laatste 10 jaar;
- Kosten op basis van het prijspeil "1 januari 2015";
- Areaal per 1 januari 2015;
- Kapitaallasten (afschrijving en rente op investeringen) zoals deze voortvloeien uit eerdere investeringen en uit het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP);
- Interne kosten, opgenomen volgens de door de gemeente gehanteerde interne tarieven en doorbelastingen.

Het benodigde budget is op basis van algemene normkosten en het huidige areaal gecalculerd op circa 49 miljoen euro.

Het beheer en onderhoud van de gemeente Westland zal binnen het huidige begrotingsbeslag voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte (fysieke leefomgeving) worden uitgevoerd. Dit bedraagt circa 45 miljoen euro. De financiële producten uit de begroting zijn vertaald naar de beheerplannen. Circa 27 miljoen euro zijn bestemd voor de civieltechnische beheerplannen en circa 18 miljoen zijn bestemd voor de gebiedsgerichte beheerplannen. Het beheer en onderhoud wordt gerealiseerd op basis van de (wettelijke) kaders uit de beheerplannen en binnen het beschikbare

budget uit de begroting door het toepassen van een nieuwe werkwijze; “Programmatisch Beheer en Onderhoud”. Via de planning en control cyclus wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang van de beheerplannen.

Van het beschikbare budget is slechts een beperkt deel beïnvloedbaar. Hieraan geeft het beheerplan invulling. Het beïnvloedbare deel heeft een maximale omvang van circa 12,5 miljoen euro. De rest van het benodigde budgetbeslag vloeit voort uit, onder andere wettelijke taken, activiteiten binnen de gesloten circuits en de kapitaallasten van eerdere investeringen.

Programmatisch Beheer en Onderhoud is de Westlandse manier van werken, ook wel bekend als asset management. In de periode van deze beheerplannen werkt de gemeente aan de verdere ontwikkeling en implementatie van Programmatisch Beheer en Onderhoud. De ervaring die hierbij opgedaan wordt, vormt de input voor de volgende generatie beheerplannen.

Met het Programmatisch Beheer en Onderhoud vindt een constante afweging plaats op basis van monitoring tussen kwaliteit, risico's en de beschikbare budgetten (zie figuur 3A). Het belangrijkste uitgangspunt van Programmatisch Beheer en Onderhoud is, dat alleen activiteiten in de openbare ruimte worden uitgevoerd, als deze bijdragen aan de kernwaarden, ambities en kwaliteitsniveaus uit de beheerplannen.

Risico's

Algemene risico's waar de gemeente rekening mee houdt zijn, de risico's die mogelijk optreden als gevolg van het bouwen op slappe bodem en als gevolg van weersinvloeden.

In de gemeente zijn een aantal woonwijken gebouwd aangelegd op slappe bodems. Verwacht wordt dat delen van de openbare ruimte (wegen, riolering en openbaar groen) zullen gaan verzakken. Dit betekent dat deze objecten extra onderhoud vergen of eerder vervangen moeten worden, wat extra kosten met zich meebrengt. Deze kosten kunnen mogelijk niet binnen het huidige beheerbudget worden opgevangen. Het is daarom wenselijk om inzicht te krijgen in aard en omvang van deze problematiek en financiële gevolgen. Dit is mogelijk door het doen van onderzoek en het monitoren van de daadwerkelijke verzakkingen.

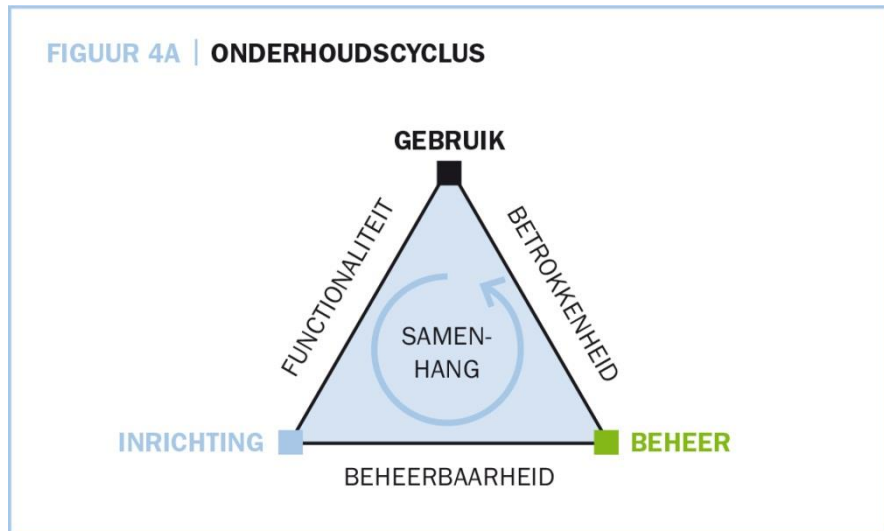
Het weer heeft op verschillende manieren invloed op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het zijn met name extreme weersomstandigheden die zorgen voor risico's. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om schade aan groen als gevolg van storm of droogte en de gevolgen van een strenge winter (schade aan verharding en extra inzet voor gladheidsbestrijding).

Areaal ontwikkeling

Het areaal openbare ruimte dat door de gemeente beheerd wordt, groeit gedurende de looptijd van deze beheerplannen. Areaal uitbreiding, die nu bekend is bij de gemeente, is in deze beheerplannen meegenomen. Bij het opstellen van de nieuwe beheerplannen in de volgende raads- en collegeperiode wordt bezien, of de areaaluitbreiding die opgetreden is en die op dat moment voor de toekomst wordt voorzien, aanleiding geeft tot aanpassing van het benodigde budget. Tussentijdse areaal overdracht vindt plaats op basis van duidelijke en acceptabele afspraken over beheer en onderhoud.

4. WERKWIJZE

De gemeente Westland staat voor het professioneel en deskundig inrichten en beheren van de openbare ruimte voor alle gebruikers. Een goede samenhang tussen de inrichting, het beheer en het gebruik van de openbare ruimte (zie figuur 4A) is daarom essentieel. Ook komt door de veranderende samenleving steeds meer nadruk te liggen op het verbinden van deze aspecten. Deze werkwijze is vastgelegd in het Herontwerpplan van de afdeling Inrichting en Beheer Openbare Ruimte (IBOR) – “(Buiten)gewoon goed werk!”. Dit hoofdstuk beschrijft hoe deze werkwijze in de praktijk gebracht wordt.

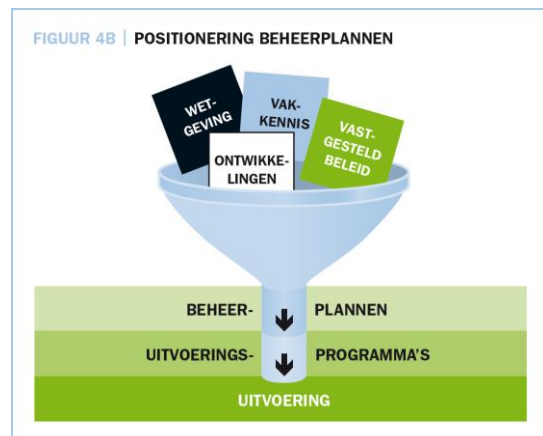

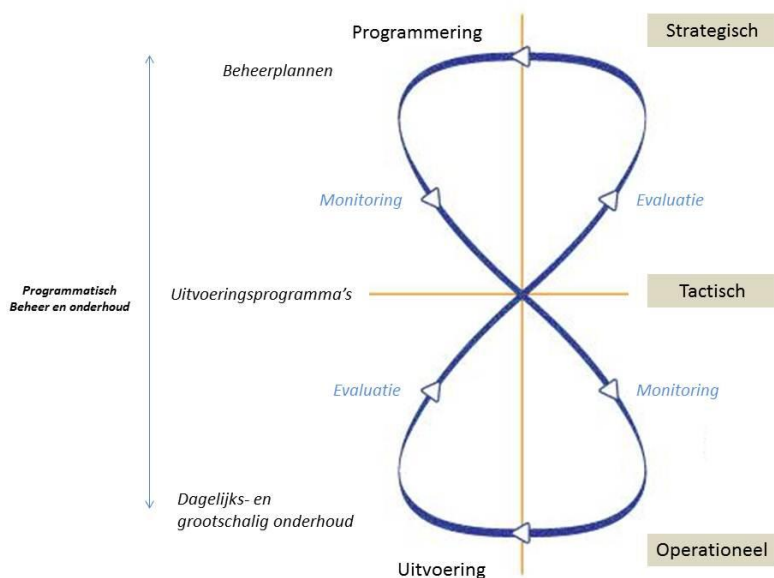
4.1. Van beheerplan naar uitvoering

Elke vier jaar worden de beheerplannen geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld. De beheerplannen lopen qua planperiode parallel aan de raadsperiode. De actualisaties vinden onder meer plaats op basis van wijzigingen in de wet- en regelgeving, nieuw gemeentelijk beleid en toename in het areaal.

Uitvoeringsprogramma's

De beheerplannen worden uitgewerkt in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's die door het college worden vastgesteld. In elk programma zijn de voor dat jaar te bereiken doelen en hiervoor benodigde maatregelen opgenomen. De gemeenteraad wordt jaarlijks via de reguliere planning en control cyclus geïnformeerd over deze ontwikkelingen en het verloop van het programma. Een actieve monitoring van de objecten en arealen in de openbare ruimte vormt belangrijke ondersteuning voor het opstellen van de uitvoeringsprogramma's. De sturingsfilosofie is in Figuur 4B samengevat.

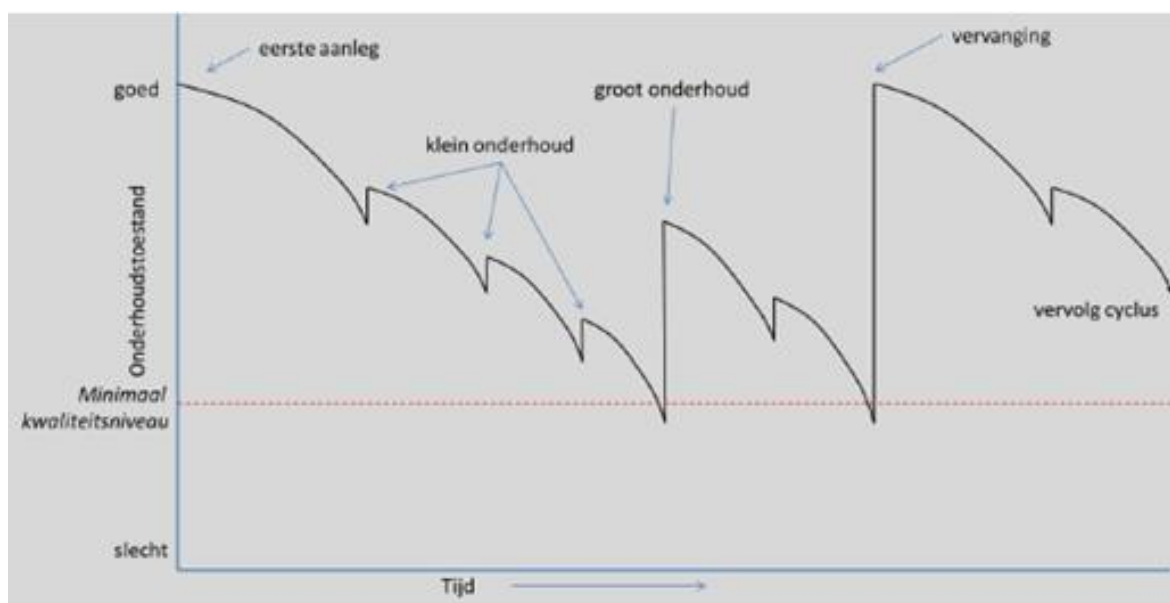

4.2. Programmatisch Beheer en Onderhoud

In paragraaf 3.3 is aangegeven dat Programmatisch Beheer en Onderhoud vooral gericht is op het doen wat nodig is om de kernwaarden, ambities en kwaliteitsniveaus te realiseren. Programmatisch Beheer en Onderhoud kent twee type activiteiten: het dagelijks beheer en onderhoud, en het grootschalig onderhoud. Deze activiteiten worden hieronder nader toegelicht. Deze paragraaf beschrijft ook andere onderdelen van programmatisch beheer en onderhoud; integraal gebiedsgericht werken, innovatie, wel of niet uitbesteden en participatie.

Dagelijks beheer en onderhoud

Het dagelijks beheer en onderhoud omvat routinematige (kleinschalige) maatregelen die veelal één keer of meerdere keren per jaar worden uitgevoerd. Dit beheer en onderhoud kan in een reguliere dagelijkse onderhoudscyclus worden uitgevoerd, zonder dat het verkeer wordt verstoord. Deze terugkerende werkzaamheden worden niet als afzonderlijke projecten ingepland, maar vaak als één groot project met meerdere activiteiten. Denk hierbij aan maaien, het legen van prullenbakken, gladheidbestrijding, enzovoort. Ook het zogenaamde serviceonderhoud - onderhoud dat naar aanleiding van meldingen of klachten wordt opgepakt - valt hieronder.

Grootschalig onderhoud

Grootschalig onderhoud betreft projectmatige, grootschalige en veelal complexe werkzaamheden die met een lagere frequentie dan één keer per jaar worden uitgevoerd, hieronder vallen ook de grootschalige vervangingen. Voorbeelden hiervan zijn: asfalteringswerkzaamheden, het baggeren van sloten of het vervangen van kunstwerken. Deze werkzaamheden vergen meer voorbereiding, planning en afstemming met de omgeving. Ook kan grootschalig onderhoud plaatsvinden via de herinrichting van een gebied.

Integraal gebiedsgericht werken

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte wordt gebiedsgericht opgepakt. Daarbij wordt, naast de technische aspecten, ook rekening gehouden met de maatschappelijke functies van het gebied en haar gebiedskenmerken (bijvoorbeeld cultuur historisch erfgoed). Het onderhoud van alle beheerobjecten binnen een bepaald gebied wordt dan ook zoveel mogelijk op elkaar afgestemd en gelijktijdig uitgevoerd. Op deze wijze wordt de overlast voor de omgeving zoveel mogelijk beperkt en wordt er zo efficiënt mogelijk om gegaan met de beschikbare middelen.

Innovatie

De gemeente Westland volgt innovaties met veel belangstelling. Wanneer toepassing van innovaties mogelijk is en dit positief bijdraagt aan de opgaven in de openbare ruimte worden deze toegepast.

Zelf doen waar nodig, uitbesteden waar kan

Gemeente Westland streeft er naar om haar rol als regisseur te versterken. De organisatie is hier ook op ingericht. Dat betekent dat de samenwerking met externe partners wordt versterkt. Het accent van het gemeentelijk handelen ligt op het sturen op effecten en resultaten. Uitvoerende activiteiten worden waar mogelijk uitbesteed. Er vindt dus een verschuiving plaats van “zelf doen” naar “zorgen dat het gebeurt”. Daarbij worden kansen benut vanuit de personeelsontwikkeling en vanuit het oogpunt van efficiënt werken.

De vraag is wat we nog wel zelf doen. In het bestuurlijk kader regie zijn kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten de afweegfactoren. Ook het (blijven) beschikken over voldoende vakdeskundigheid is een belangrijke voorwaarde. Er is voor gekozen om al het incidentele onderhoud dat voortkomt uit de eenmalige vraag van inwoners of organisaties, het zogenaamde serviceonderhoud, zelf te blijven doen tenzij de benodigde expertise niet in huis is. Bij serviceonderhoud moet met name gedacht worden aan het afhandelen van meldingen en klachten.

Participatie

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is niet alleen een zaak van de gemeente, maar ook van de inwoners, bedrijven, overheden en andere organisaties. De gemeente stimuleert deze partijen om samen te werken aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

PARTICIPATIE OPENBARE RUIMTE	ROL VAN DE PARTICIPANT
Meedoen	Samenwerkingspartner
Meebeslissen	Medebeslisser
Meedenken	Adviseur beginspraak
Meebeoordelen	Adviseur eindspraak
Meeweten	Toeschouwer ontvanger informatie

Eventuele belanghebbenden worden betrokken bij voorbereiding, ontwikkeling, uitvoering of evaluatie. De mate van participatie verschilt per onderwerp en is afhankelijk van de aard en omvang van de opgave. Dit varieert van informeren en raadplegen tot adviseren en coproduceren, of zelfs meebeslissen (zie figuur 4E). Belangrijke kennis, vaardigheden en ervaringen van de betrokken partijen worden zo gedeeld en dragen bij aan een beter beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

5. BEHEER EN ONDERHOUD WATERHUISHOUDING

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de activiteiten die de gemeente onderneemt in het kader van het beheer en onderhoud van de waterhuishouding in het Westland. Met de waterketenpartners werkt de gemeente aan een 'Waterproof Westland', gericht op een toekomstbestendige watercyclus. Door innovatieve en duurzame maatregelen in het watersysteem wordt de kans op wateroverlast verkleind. Daarnaast wordt voldoende schoon water tegen zo laag mogelijke kosten gegarandeerd.

5.1. Openbare ruimte: Waterhuishouding

De waterhuishouding in de gemeente Westland heeft in grote lijnen betrekking op:

- De inzameling en transport van afvalwater (door middel van aanleg en instandhouding van rioleringen).
- De opvang en transport van hemelwater (door het nemen van verschillende maatregelen in combinatie met bestaande rioleringssystemen).
- Het voorkomen van grondwateroverlast (via afvoer van overtollig water, drainagesystemen en riolering).
- De afvoercapaciteit van het oppervlaktewater (door het baggeren, maaien en krozen van gemeentelijke watergangen; en door verbindingen in het watersysteem in stand te houden en indien nodig te ontwikkelen).

Onderstaande tabel bevat een globaal overzicht van het areaal waterhuishouding dat onder verantwoordelijkheid van de gemeente wordt beheerd.

AREAAL	VERGELIJKBAAR MET
931 kilometer vrijval- en mechanische riolering	Het aantal kilometers van een retourrit Westland-Parijs
73 hectare wateroppervlak	144 voetbalvelden
118 kilometer watergangen	± 2,5 keer de omtrek van de gemeente Westland
228 kilometer oeverlijn	De afstand van Westland naar Groningen
30 kilometer duikers	Een rondje langs alle Westlandse kernen (hemelsbreed)

5.2. Kernwaarden

De gemeentelijke activiteiten worden onder andere gestuurd vanuit de kernwaarden die de gemeente wil realiseren. In figuur 5A staat een overzicht van deze kernwaarden en de daarbij horende ambities. Voor het beheerplan Waterhuishouding zijn de volgende kernwaarden opgesteld: *Veiligheid* en *Aantrekkelijkheid*.

Elke kernwaarde is gekoppeld aan een aantal ambities. In figuur 5A is hiervan een overzicht geschetst.

FIGUUR 5A | KERNWAARDEN EN AMBITIES WATERHUISHOUDING

	VEILIGHEID	AANTREKKELIJKHEID
AFVALWATER	Voorkomen van ziektes door ongewenste emissies van afvalwater	
HEMELWATER	Water vasthouden daar waar het valt	
OPPERVLAKTE WATER	Borgen van voldoende afvoercapaciteit	<ul style="list-style-type: none"> ■ Inzetten op duurzaam en ecologisch waterbeheer ■ Imago vaarrecreatie versterken ■ Kwaliteit van de leefomgeving verhogen
GRONDWATER	Beperken of voorkomen van overlast door grondwater	

Hieronder volgt een toelichting van de bovengenoemde ambities.

Veiligheid:

- **Voorkomen van ziektes door ongewenste emissies van afvalwater:** Ongewenste emissies van afvalwater naar oppervlaktewater vormen een probleem voor de volksgezondheid. Hetzelfde geldt voor ongewenste emissies van bodemwater naar grondwater.
- **Vasthouden van hemelwater daar waar het valt:** Het vasthouden van hemelwater draagt bij aan het borgen van voldoende zoet water en het beperken van de wateroverlast. De gemeente heeft hier in samenwerking met diverse partijen een aantal projecten voor opgezet.
- **Borgen van voldoende afvoercapaciteit:** Om de veiligheid van de gemeente te waarborgen moet de afvoercapaciteit van het oppervlaktewater worden vergroot.
- **Beperken of voorkomen van overlast door grondwater:** Een te hoog grondwaterpeil zorgt voor vochtproblemen in woningen en “natte voeten”. Het grondwaterpeil moet echter dusdanig hoog zijn om houten funderingspalen te beschermen en verdroging van planten en bomen te voorkomen. Het is daarom belangrijk om het grondwaterpeil op het juiste niveau te houden.

Aantrekkelijkheid:

- **Inzetten op duurzaam en ecologisch waterbeheer:** Bij het beheer en onderhoud van de waterhuishouding moeten flora en fauna worden beschermd. Daarnaast moeten maatregelen worden getroffen die de natuurwaarde versterken.
- **Verhogen van de kwaliteit en versterken van het imago van vaarrecreatie:** Goede voorzieningen voor vaarrecreatie dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de gemeente Westland. De gemeente werkt daarom aan het verbeteren en uitbreiden van voorzieningen voor de vaarrecreatie.
- **Verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving:** Het versterken van de kwaliteit van Westlandse entrees over water past binnen de gemeentelijke ambitie tot vergroening van de weg- en waterentrees. Dit zorgt namelijk voor het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving.

5.3. Kwaliteitsniveau

De kernwaarden vormen het uitgangspunt bij het bepalen van de gewenste kwaliteit van de openbare ruimte. Binnen het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte onderscheiden we twee typen: de technische kwaliteit en de beeldkwaliteit. Met technische kwaliteit doelen we op de normen en eisen die worden gesteld aan het technisch functioneren en de veiligheid van een object. De beeldkwaliteit van een object heeft betrekking op het straatbeeld en hoe de openbare ruimte wordt ervaren door zijn gebruikers.

Aan de hand van de technische kwaliteit en beeldkwaliteit is het algemene kwaliteitsniveau per gebied en functie bepaald. In Figuur 5B zijn de kernwaarden, gebieden en daarbij horende kwaliteit van het waterhuishoudingsysteem verwerkt (voor toelichting kwaliteit zie paragraaf 2.3).

FIGUUR 5B | KWALITEIT GEKOPPELD AAN KERNWAARDEN WATERHUSHOUDING

KERNWAARDEN GEBIED	VEILIGHEID	AANTREKKELIJKHEID
BEGRAAFPLAATS	voldoende	voldoende
RECREATIEGEBIED	voldoende	goed
WOONWIJK	voldoende	voldoende
DORPSCENTRA	voldoende	voldoende
BEDRIJVENTERREIN	voldoende	matig
BUITENGEBIED	voldoende	matig

5.4. Ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op het beheer en onderhoud van de waterhuishouding:

- Volgens planning moet uiterlijk in 2018 de nieuwe Omgevingswet de huidige wet- en regelgeving volledig vervangen. Hierdoor is het mogelijk dat een Gemeentelijk Rioleringsplan niet meer een verplichte planfiguur is. Het beleid kan dan mogelijk ook in een ander plan worden vastgelegd. Vooralsnog hanteert de gemeente de planfiguur van het Gemeentelijk Rioleringsplan.
- Het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan Westland loopt eind 2015 af. Dit geldt ook voor de rioleringsplannen van de gemeenten Rijswijk, Delft en Midden Delfland. Daarom wordt met deze gemeenten samengewerkt aan een regionaal (verbreed) Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP). Dit plan vormt de basis voor de financiële dekking van het beheer en onderhoud van de riolering.
- Op dit moment is er nog geen uitspraak te doen over de kostentoedeling en de daarop te baseren rioleringsheffing. Deze moet worden bepaald door de gemeenteraad. Daarnaast zijn de kostentoedeling en rioleringsheffing afhankelijk van nadere beleidskeuzes die met de gemeentes Rijswijk, Delft en Midden Delfland worden gemaakt. Op dit moment is het huidige vGRP leidend voor de kostentoedeling. Het volgende vGRP zal eveneens de basis vormen voor de nieuwe kostentoedeling.
- Binnen het regionale samenwerkingsverband Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) zijn een aantal afspraken gemaakt. De gemeente Westland werkt bijvoorbeeld mee aan het opstellen van een visie voor de afvalwaterketen en werkt deze visie uit in een strategisch ketenplan. De visie en de uitvoering hiervan zijn van invloed op het (nog op te stellen) Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020.

- Door het Hoogheemraadschap Delfland is begin 2015 een waterbodempkwaliteitskaart vastgesteld. Op basis van deze kaart kan bagger “op de kant worden gezet” zonder waterbodemonderzoek, mits de milieukwaliteit dit toelaat. Ook wordt gewerkt aan stort- en verwerkingslocaties.
- De gemeente verdiept zich in innovaties en duurzame ontwikkelingen die meehelpen aan het waterproof maken van het Westland. Voorbeelden hiervan zijn: waterdoorlatende verhardingen; telemetriesytemen; dynamische gietwaterbassins; emissieloze kassen; en waterbergende kasdaken.

5.5. Beheer en onderhoud

In deze paragraaf beschrijven we hoe kernwaarden, ambities en ontwikkelingen samenkomen en richting geven aan de ambities, die ten aanzien van het beheer en onderhoud van de waterhuishouding in de openbare ruimte de komende beheerplan periode gelden.

5.5.1. Voorkomen van ziektes door ongewenste emissies van afvalwater

Problemen gebruik rioleringsysteem

Ongewenste emissies van afvalwater naar oppervlaktewater vormen een probleem voor de volksgezondheid. Hetzelfde geldt voor ongewenste emissies van bodemwater naar grondwater. De gemeente pakt dit probleem aan in samenwerking met andere organisaties in de afvalwaterketen (zoals het NAD). Samen met deze organisaties heeft de gemeente een visie opgesteld. Deze visie wordt uitgewerkt in een strategisch plan. De uitvoering hiervan moet ongewenste emissies voorkomen.

Het aanleggen en onderhoud van een goed rioolstelsel speelt een grote rol bij deze uitdaging. Hoe beter het systeem werkt, hoe beter de waterkwaliteit. In de praktijk is gebleken dat het rioleringsysteem niet overal even goed functioneert. Dit komt bijvoorbeeld doordat particulieren en bedrijven de riolering niet altijd gebruiken volgens de Verordening Afvalwaterverwerking, waarin regels staan met betrekking tot het gebruik van de riolering.

Het verkeerd gebruiken van de riolering leidt tot hinder en overlast voor gemeente en bedrijven. In sommige gevallen leidt het zelfs tot lozing van afvalwater op het oppervlakte water. Deze problemen zorgen weer voor hogere beheerkosten en hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Om het verkeerd gebruik tegen te gaan zal de gemeente strenger toezien op het gebruik van de riolering en hierover goed communiceren. Particulieren en bedrijven worden eerst aangesproken wanneer zij zich niet houden aan de regels. Vervolgens zal de gemeente indien nodig tot handhaving overgaan. Hiervoor werkt de gemeente samen met het Hoogheemraadschap Delfland.

De gemeente onderhoudt de rioleringsystemen van het Westland in samenwerking met andere organisaties. De gemeente werkt bijvoorbeeld samen met de Stichting Verbeterd Oppervlaktewater Westland.

Metten en monitoren

Om beter zicht te krijgen op het gebruik van het rioleringsysteem moet er beter worden gemeten en gemonitord. De gemeente zal de komende jaren metingen verrichten op de werking van de riool-overstorten, met name van de gemengde riolering. In de overstorten wordt afval opgevangen en/of overtollig water op het oppervlaktewater afgevoerd. Op basis van de verkregen meetgegevens zullen waar nodig maatregelen worden getroffen.

Daarnaast zijn op dit moment vrijwel alle drukrioolpompen voorzien van een telemetrisch systeem. Het systeem is erop gericht om de afvoercapaciteit van het rioleringsysteem zo optimaal mogelijk te

benutten. Ook is het mogelijk om op afstand storingen te signaleren of ongewenste lozingen op te sporen. De verkregen meetgegevens uit het telemetrisch systeem worden gedeeld met de ketenpartners (andere gemeenten, de zuiveringsbeheerder en waterbeheerders) binnen de regio.

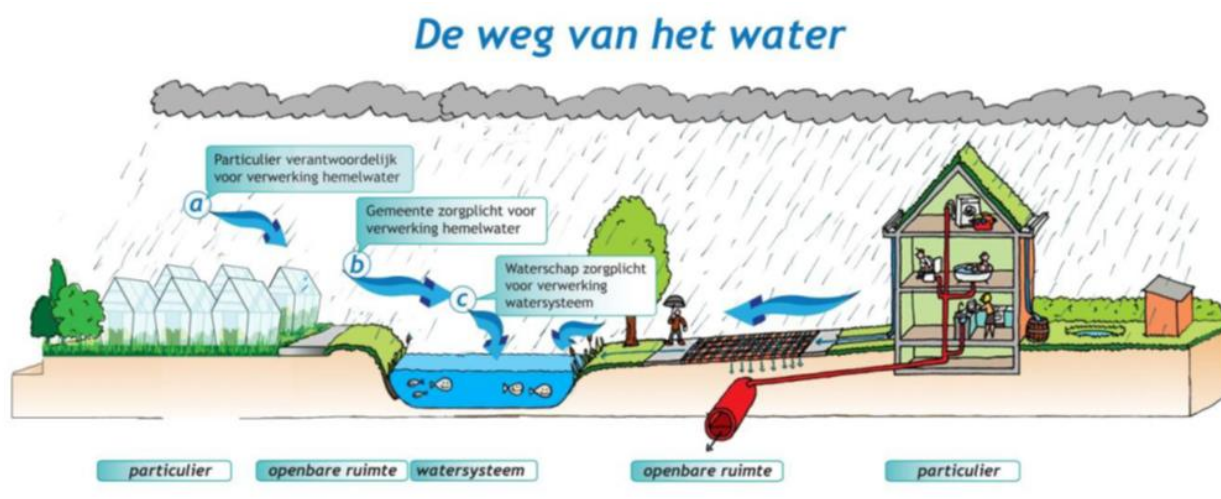
Koppeling van 3D model

De gemeente Westland werkt samen met het Hoogheemraadschap Delfland aan het koppelen van het volledige rioleringsstelsel aan het gehele watersysteem. Hiervan wordt een 3D model gerealiseerd. In de toekomst kunnen hiermee klimaatstress-testen worden uitgevoerd. Op deze manier worden eventuele knelpunten beter in beeld gebracht.

5.5.2. Vasthouden van hemelwater daar waar het valt

De weg van het water

Perceeleigenaren zijn verplicht zoveel mogelijk hemelwater zelf op te vangen en te verwerken. Zij moeten ervoor zorgen dat het water vertraagd wordt afgevoerd. De gemeente zorgt vervolgens voor een adequate inzameling, verwerking en afvoer van het hemelwater. In figuur 5C is te zien hoe deze “weg van het water” verloopt:

Strategie voor omgaan met hemelwater

De gemeente heeft in samenwerking met het Hoogheemraadschap Delfland een strategie ontwikkeld voor het omgaan met hemelwater. Deze strategie richt zich in eerste instantie op het benutten van de beschikbare infiltratie- en buffercapaciteit in de grond. Ook richt de strategie zich op het gebruiken van particuliere terreinen om hemelwater op te vangen en het juiste gebruik van de riolering. Andere opties zijn inzameling van regenwater, berging van regenwater en afvoer van regenwater in de openbare ruimte. De strategie wordt verder uitgewerkt in het vGRP 2016-2020 en wordt ingevoerd in de reguliere werkprocessen van beheerders en ontwerpers.

Inzet van gietwaterbassins en ondergrondse opslag

Samen met het Hoogheemraadschap Delfland en het LTO Noord Glaskracht & Glastuinbouw werkt de gemeente aan de zogenaamde “Dynamisch inzet gietwaterbassins (DIG)”. Dit project test de dynamische inzet van gietwaterbassins in de praktijk, waarbij tuinders zorgen voor ruimte in hun bassins om eventuele buien op te vangen. Tot nu toe heeft dit project goede resultaten opgeleverd. Zo zijn er tijdens hevige buien lagere waterstanden gemeten in sloten dan eerst. Het project wordt daarom de komende jaren uitgebreid.

Uit onderzoek is gebleken dat ook de ondergrondse opslag van gietwater in het Westland potentie heeft. Hierbij wordt in tijden van wateroverschot hemelwater uit het bassin in de ondergrond geïnfiltreerd. In tijden van watertekort kan het hemelwater weer uit de grond worden onttrokken. Dit project draagt bij aan het borgen van voldoende zoet water en het beperken van de wateroverlast. Het Hoogheemraadschap Delfland en de gemeente Westland zullen dit project daarom verder blijven ontwikkelen.

Stand still beginsel

Naast bovengenoemde maatregelen wordt het zogenaamde stand still beginsel gehanteerd. Dit betekent dat wanneer het verharde oppervlakte toeneemt, dit gecompenseerd moet worden met maatregelen om het overlast gevende hemelwater af te voeren.

5.5.3. Borgen van voldoende afvoercapaciteit van het oppervlaktewater

Om de veiligheid van de gemeente te waarborgen wordt een baggercyclus uitgevoerd die gericht is op het vergroten van de afvoercapaciteit van het oppervlaktewater. Door te baggeren blijven watergangen op diepte en kan er meer water worden afgevoerd. Het handhaven van de diepte heeft ook een positief effect op de recreatievaart en ecologie. Het maaien naast de watergangen zorgt daarnaast voor voldoende doorstroming en vergroot zo de afvoercapaciteit.

Onderhoud van duikers

Bij duikers bestaat het risico van onvolledig inzicht in de actuele kwaliteit van de objecten. Het is mogelijk dat uit de inspectie van de duikers blijkt dat meer duikers dan verwacht acuut aan vervanging toe zijn. Het gevolg is dat de kosten van investeringen dan hoger kunnen liggen dan tot nu toe is aangenomen. Afhankelijk van de uitkomsten van de inspectie van duikers (gedurende de komende planperiode) zal worden onderzocht of de huidige inspectiefrequentie van 20 jaar voldoende aansluit bij de risico's van dit beheerobject. Een te lage inspectiefrequentie heeft als risico dat problemen te laat in beeld komen. Dit heeft als gevolg dat er nadelige effecten voor de verkeersveiligheid en doorstroming kunnen optreden. Als uit de eerste inspecties blijkt dat dit risico reëel is, kan de komende jaren besloten worden om naar een frequentie van 10 jaar over te stappen. Dit heeft verhoogde inspectiekosten als gevolg.

5.5.4. Beperken of voorkomen van overlast door grondwater

Een te hoog grondwaterpeil zorgt voor vochtproblemen in woningen en "natte voeten". Het grondwaterpeil moet echter wel dusdanig hoog zijn dat houten funderingspalen beschermd worden en verdroging van planten en bomen wordt voorkomen. Het is daarom belangrijk om het grondwaterpeil op het juiste niveau te houden. Om dit goed aan te pakken moet eerst over een langere periode onderzoek worden gedaan. Pas daarna kunnen het grondwaterbeleid en de daarbij horende maatregelen worden opgesteld en onderzocht. Bij rioolrenovaties of –optimalisatie past de gemeente zoveel mogelijk maatregelen toe om de drainerende werking van rioolsystemen op te vangen (bijvoorbeeld met het leggen van nieuwe drains of het onderzoeken van de mogelijkheid om overtollig grondwater te infiltreren met de hemelwatersystemen). De gemeente monitort tevens de grondwaterstanden.

5.5.5. Inzetten op duurzaam en ecologisch waterbeheer

Het beheer en onderhoud van de waterhuishouding in het Westland kent een duurzame benadering. De werkwijze van de gemeente is gericht op het behouden en vergroten van ecologische waarden. Zo wordt er gewerkt volgens de gedragscode van Unie van Waterschappen, waarbij flora en fauna

worden beschermd. Daarnaast worden bij het dagelijks beheer en onderhoud maatregelen getroffen die de natuur en fauna versterken. Denk hierbij aan het realiseren van watervogel-uitstapplaatsen, amfibiepassage-bruggen en natuurvriendelijke oevers. Deze aanpak past in het beleid van de gemeente, waarin veel aandacht is voor de natuur. Voor deze aanpak is geen extra budget nodig.

5.5.6. Imago Vaarrecreatie

Goede voorzieningen voor vaarrecreatie dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de gemeente Westland. Onder deze voorzieningen vallen bijvoorbeeld bevaarbare duikers, kanosteigers of kanotrekstangen, afmeervoorzieningen, boothellingen en kleine jachthavens. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Voorzieningen die vanuit de vaarrecreatie worden geïnitieerd om schade aan kaden, beschoeiingen en natuurvriendelijke oevers te voorkomen.
- Voorzieningen die “meeliften” met andere werkzaamheden en het vaarnetwerk toegankelijker en bruikbaar maken.

Deze voorzieningen worden zo onderhoudsarm mogelijk ingericht. Ook wordt er integraal gewerkt: werkzaamheden voor de vaarrecreatie worden gecombineerd met andere werkzaamheden. De investeringen voor de aanleg van deze voorzieningen worden zoveel mogelijk meegenomen in de kredieten voor nieuwe aanleg. Voor het beheer en onderhoud is geen extra budget nodig.

Bij het vervangen of reconstrueren van kruisende kunstwerken (zoals bruggen) wordt rekening gehouden met de (gewenste) doorvaarthoogte van 1,8 meter en (variërende) doorvaartbreedte. Dit verhoogt de bereikbaarheid voor vaarrecreatie. Daarnaast zullen extra (veiligheids)maatregelen worden getroffen om mensen die willen zwemmen inzicht te geven in de kwaliteit en geschiktheid van het water.

5.5.7. Verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving

Het verhogen van de kwaliteit van Westlandse entrees over water past binnen de gemeentelijke ambitie tot vergroening. Dit zorgt namelijk voor het vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving. In de praktijk zal de situatie van een wateringang zich echter niet altijd lenen voor een grootschalige vergroening. In samenwerking en afstemming met het Hoogheemraadschap Delfland zal gezocht worden naar creatieve oplossingen. Daarnaast draagt het verwijderen van drijf- en zwerfvuil bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Dit wordt stelselmatig opgepakt.